

B.A. Part-II Semester – III
SOCIOLOGY Paper – IV
Social Movements in India
भारतातील सामाजिक चळवळी

प्रश्नसंच

प्रा.अखिलेश शिंदे
समाजशास्त्र विभाग प्रमुख,
महिला महाविद्यालय, कराड

1. सामाजिक चळवळीचा प्रक्रियेशी अगदी निकटचा संबंध आहे.
A) सामाजिक आंतरक्रिया
B) सामाजिक परिवर्तन
C) सामाजिक संबंध
D) सामाजिक नियंत्रण
2. 'एकत्रित आलेले अनेक लोक ज्या समूहाचे घटक, भाग असतात त्यात परिवर्तन घडवून आणणे किंवा त्याला विरोध करणेसाठी सातत्याने कार्यरत असतात तेव्हा त्याला सामाजिक परिवर्तन असे म्हणतात,' ही व्याख्या यांनी केली आहे.
A) रुडा लफ हेबर्ले
B) जॉन विल्सन
C) राल्फ टर्नर व लेविस किलीयन
D) हॅरी जॉन्सन
3. सामाजिक जीवनाची नवी व्यवस्था प्रस्थापित करण्यासाठी करण्यात येणारा सामुहिक प्रयत्न म्हणजे सामाजिक चळवळ होय, असे कोणी म्हटले आहे.
A) हर्बर्ट ब्लुमर
B) जॉन विल्सन
C) रुडा लफ हेबर्ले
D) हॅरी जॉन्सन
4. सामुदायिक किंवा संघटीतरित्या एकत्र येऊन सामाजिक व्यवस्थेत परिवर्तन घडवून आणण्याचा दृष्टीने प्रयत्न करणे म्हणजे होय.
A) विचारप्रणाली
B) संघटन
C) नेतृत्व
D) असंघटन
5. सामाजिक मधून सामाजिक चळवळीचा उदय होतो.
A) पर्यावरण
B) असंतोष
C) संस्था
D) परिस्थिती
6. यांनी सरंचनात्मक तणाव संकल्पना स्पष्ट केली आहे.
A) ब्लुमर
B) लुंडबर्ग
C) स्पेन्सर
D) नेल स्मेलसर
7. स्टोकडल यांनी सामाजिक चळवळी बाबत सरांचानाम्तक घटक सांगितले आहेत.
A) पाच
B) सहा
C) चार
D) दोन
8. सामाजिक चळवळींना यश प्राप्त होण्यासाठी जशी संघटनेची गरज असते तशी देखील आवश्यकता असते.
A) सरंचना
B) परिवर्तन
C) नेतृत्व
D) असंघटन

9. सामाजिक चळवळीमुळे नेहमी सामाजिक घडून येते.
 A) परिवर्तन B) संतोष
 C) विचलन D) संघटन
10. सामाजिक चळवळ ही एक महत्वपूर्ण कृती आहे.
 A) वैयक्तिक B) आर्थिक
 C) सामुहिक D) राजकीय
11. नेल स्मेलसर यांनी सामाजिक चळवळीबाबत घटक सांगितले आहेत.
 A) पाच B) सहा
 C) चार D) दोन
12. एखाद्या समूहाचे आदर्श आणि प्रत्यक्ष सामाजिक वस्तुस्थिती या दोन्ही मध्ये जेव्हा संघर्ष निर्माण होतो तेव्हा त्या तणावाला म्हणतात.
 A) संरचनात्मक तणाव B) विचारप्रणाली
 C) संघटना D) यापैकी नाही
13. रुडा ल्फ हेबर्ले यांनी सामाजिक चळवळीची चार वैशिष्ट्ये स्पष्ट केलेली आहेत. ती पुढीलप्रमाणे
 A) सामाजिक एकत्रीकरण B) सामुहिक आचरण
 C) समाजव्यवस्थेत परिवर्तन D) समूहाचे दृढ ऐक्य
14. पार्थ मुखर्जी यांनी सामाजिक चळवळीची पाच वैशिष्ट्ये स्पष्ट केलेली आहेत. ती पुढीलप्रमाणे
 A) सामाजिक संरचनेशी संबंध B) विशिष्ट परिस्थिती
 C) परिणाम D) प्रतीकात्मक व्यवस्था व सामाजिक परिवर्तन
15. शेतकऱ्यांच्या असणाऱ्या समस्यांत ही सर्वात महत्वाची समस्या आहे.
 A) शैक्षणिक B) आरोग्यविषयक
 C) उलटीपलटी D) पारंपरिकता
16. 'जय जवान जय किसान' हा नारा कोणत्या पंतप्रधानांनी दिला आहे.
 A) पंडित नेहरू B) लालबहादूर शास्त्री
 C) राजीव गांधी D) नरेंद्र मोदी
17. 'शेतकऱ्यांचा आसूड' ह ग्रंथ कोणी लिहिला आहे.
 A) विठ्ठल रामजी शिंदे B) शरद जोशी
 C) महात्मा जोतीबा फुले D) यापैकी नाही
18. शेतकरी आंदोलने म्हणजे शेतकरी चळवळ होय असे कोणी म्हटले आहे.
 A) डॉ.द.ना.धनागरे B) ए.आर.देसाई
 C) रंगनाथान D) एन.जी.रंगा
19. यांनी शेतकरी संघटनेची स्थापना केली आहे.
 A) एम.डी.जोडा B) शरद जोशी
 C) महेंद्रसिंह टीकेत D) राजू शेटी
20. स्वाभिमानी शेतकरी संघटनेची स्थापना कोणी केली आहे.
 A) एम.डी.जोडा B) शरद जोशी
 C) महेंद्रसिंह टीकेत D) राजू शेटी

21. चंपारण्य चळवळीचे नेतृत्व यांनी केले.
 A) पंजाबराव देशमुख
 B) विनोबा भावे
 C) महात्मा गांधी
 D) सरदार पटेल
22. हिंदू – मुस्लीम यांना एकत्र करून शेतकरी चळवळीचे नेतृत्वयांनी केले.
 A) नारायणस्वामी नायडू
 B) महेंद्रसिंह टीकेत
 C) राजू शेटी
 D) यापैकी नाही
23. शरद जोशी यांनी शेतकरी संघटनेची स्थापना या ठिकाणी केली आहे.
 A) चाकण
 B) निफाड
24. शेतकऱ्यांच्या समर्थनात 'स्वतंत्र भारत पक्ष' याची स्थापना यांनी १९९४ मध्ये केली.
 A) एन.जी.रंगा
 B) आण्णा हजारे
 C) राजू शेटी
 D) शरद जोशी
25. 'एक नोट –एक मत' ही संकल्पना यांनी निवडणुकीसाठी अंमलात आणली होती.
 A) एन.जी.रंगा
 B) आण्णा हजारे
 C) राजू शेटी
 D) शरद जोशी
26. ब्रिटीश राजवटीत जमीन महसूल गोळा करणे सोईचे व्हावे म्हणून पद्धतीचा स्वीकार केला होता.
 A) जमीनदारी
 B) रयतवारी
 C) महसूलवारी
 D) आधुनिक
27. देशाचे आर्थिक धोरणच शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येला जबाबदार आहे असे यांनी म्हटले आहे.
 A) पी साईनाथ
 B) डॉ.नरेंद्र जाधव
 C) एन.जी.रंगा
 D) शरद जोशी
28. शेतीकडे होत असलेले दुर्लक्ष व चुकीचे धोरण यामुळे शेतकऱ्यांच्या मुलभूत गरजा पूर्ण होत नाहीत,परिणामी शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येत वाढ होते ,असे यांनी म्हटले आहे.
 A) पी साईनाथ
 B) डॉ.नरेंद्र जाधव
 C) एन.जी.रंगा
 D) शरद जोशी
29. रोजी केशवराव जेधे यांनी शेतकरी कामगार पक्षाची स्थापना केली.
 १३ जून १९४९
30. खेडा सत्याग्रह कोणाच्या नेतृत्वाखाली झाला होता.
 महात्मा गांधी
31. बार्डोली सत्याग्रह कधी व कोणाच्या नेतृत्वाखाली झाला होता.
 १९२२ व १९२८ – महात्मा गांधी

32. तेभाग आंदोलन कधी व कोठे झाले होते.
१९४६ - ४७ बंगाल
33. नक्षलवादी आंदोलन पश्चिम बंगाल मधील दार्जीलिंग जिल्यातील सिलीगुडी तालुक्यात नक्षलबारी या गावात संथाळ आदिवासींनी जमीनदारांच्या विरोधात १९६७ साली सुरु केले होते.
34. भारतीय किसान युनियन या शेतकरी संघटनेचे नेतृत्व कोणी केले.
महेंद्रसिंह टीकेत
35. एकवीस कलमी दलित अजेंडा याठिकाणी.....मध्ये प्रसिद्ध करण्यात आला.
भोपाळ - १२ व १३ जानेवारी २००२
36. 'प्रत्येक संघटीत समाजात स्तरीकरण असते व त्यानुसार समाजाचे विभाजन झालेले असते', असे कोणी म्हटले आहे.
सोरोकीन
37. अस्पृश्य हा शब्द सायमन कमिशनने सर्वप्रथम १९२८ मध्ये वापरला.
38. भारतीय राज्यघटनेत दलितांसाठी कोणता शब्द वापरला आहे.
अनुसूचित जाती
39. दलितांसाठी महात्मा गांधी यांनी कोणता शब्दप्रयोग वापरला होता.
हरिजन
40. सोशल इंजिनियरिंग ही नवी सामाजिक - राजकीय चळवळ कोणी सुरु केली.
मायावती
41. महाडच्या चवदार तळ्याचा सत्याग्रह डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांनी कधी केला ..
१९२७
42. राजा ढाले यांनी ही दलित चळवळ सुरु केली.
दलित पॅथर
43. सत्यशोधक समाजाची स्थापना कोणी केली.
महात्मा फुले
44. सर्वप्रथम सरकारी नोकऱ्यात राखीव जागेचा आरक्षणाचा निर्णययांनी घेतला .
राजर्षी शाहू महाराज

45. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांनी नागपूर याठिकाणी १४ ऑक्टोबर १९५६ रोजी **बौद्ध धर्माचा** स्वीकार केला.
46. मूकनायक,बहिष्कृत भारत,समता व जनता या पाक्षिक,वृत्तपत्रांची स्थापना कोणी केली.
डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर
47. डिप्रेस्ड क्लास मिशन ची स्थापना कोणी केली.
महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे
48. भारतीय अस्पृशतेचा प्रश्न या ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत.
महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे
49. दलित चळवळीचे आद्य प्रवर्तक म्हणून कोणाला ओळखले जाते.
गोपाळ बाबा वलंगकर
50. दलित महासंघाची स्थापना कोणी केलेली आहे.
डॉ.मच्छिंद्र सकटे
51. बलुते हे आत्मचरित्र कोणाचे आहे.
दया पवार
52. उपरा हे आत्मचरित्र कोणाचे आहे.
लक्ष्मण माने
53. तराळ – अंतराळ हे आत्मचरित्र कोणाचे आहे.
शंकरराव खरात
54. भारतीय राज्यघटनेच्या कलम ३६६ नुसार आदिवासी जमातीसाठी ही संज्ञा वापरली आहे.
अनुसूचित जमाती
५५. आदिवासिंचा उल्लेख 'मागासलेला हिंदू' असा कोणी केला आहे.
डॉ.जी.एस.घुर्ये
५६. यांनी झारखंड मुक्ती मोर्चा या पक्षाची स्थापना करून झारखंड राज्य वेगळे करण्यासाठी प्रयत्न केले.
शिवू सोरेन
५७. आदिवासींना जंगलचे राजे असे म्हटले आहे.
ठक्कर बाप्पा
५८. वारली चळवळीच्या या प्रणेत्या आहेत.
गोदावरी परूळेकर

५९. १९४५ साली ठाणे जिल्ह्यातील टिटवाळा येथे ची पहिली प्रादेशिक शेतकरी परिषद भरली होती.
किसान सभा
६०. स्वातंत्र्यपूर्व भारतातील छोटा नागपूर मधील मुंडा चळवळ ही या आदिवासी नेत्याच्या नावाने ओळखली जाते.
बिरसा मुंडा
६१. बिरसा मुंडा यांनी ब्रिटीशांच्या विरोधात लढण्यासाठी आपल्या आदिवासी बांधवाना सोबत घेऊन स्थापना केली.
बिरसा सेवा दल
६२. १८१७ मध्ये खानदेशात भिल्ल चवळीचे नेतृत्व केले.
गोविंद गिरी
६४. नगर जिल्ह्यात यांनी भिल्लांना संघटीत करून १८५० ते १८५९ या काळात ब्रिटीशांच्या विरोधात लढा दिला.
भागोजी नाईक
६५. साम्राज्याची वीर बहादूर वीरांगना 'राणी दुर्गावती मडावी' हि होती.
गोंड
६६. महत्वपूर्ण आदिवासी स्त्रियांचा आदिवासी चळवळीतील सहभाग :
१. रोहतास गढ आंदोलन - १४ व १५ शतक - गोंड समाजातील स्त्री योद्धा - 'वीर शिंगादायी'
२. गोंड साम्राज्याची वीर बहादूर वीरांगना - 'राणी दुर्गावती मडावी'
३. आदिवासी राजकुमारी - 'चमेली' - अफगानिस्तान विरुद्ध प्रखर लढा देणारी महिला
४. गोदावरी व इंद्रावती परिसरात आदिवासींना एकोप्याने लढा असा संदेश देणाऱ्या व 'जल, जमीन व जंगल बचाव' आंदोलनात सक्रीय सहभाग घेणाऱ्या दोन आदिवासी वीर महिला - समझा व सारझा
६७. झारखंड राज्याची स्थापना कधी करण्यात आलेली आहे.
१५ नोव्हेंबर २०००
६८. यांच्या नेतृत्वाखाली जंगलातील वृक्षतोड थांबवण्यासाठी 'चिपको आंदोलन' १९७३ मध्ये गोणेश्वर या ठिकाणी हे आंदोलन सुरु झाले.
सुंदरलाल बहुगुणा
६९. डॉ. प्रकाश आमटे व डॉ. मंदा आमटे यांनी गडचिरोली जिल्ह्यातील आदिवासी लोकांसाठी या ठिकाणी आरोग्यविषयक प्रकल्प सुरु केला.
हेमलकसा
७०. डॉ. अभय बंग व डॉ. राणी बंग यांनी मधील कुपोषणाची समस्या दूर करण्यासाठी आरोग्यविषयक जनजागृती घडवून आणली आहे.
मेळघाट
७१. १९७२ मध्ये ठक्कर बाप्पा यांनी गुजरातमध्ये ही संस्था स्थापन केली.
भिल्ल सेवा